

Rok akademicki:

2014/15

Jednostka prowadząca:

Instytut Historii WHiDK

Kierunek:

Historia

Moduł praktyczny:

moduł turystyczny

Poziom:

studia pierwszego stopnia (licencjackie), stacjonarne

Nazwa przedmiotu:

Etnografia Małopolski

Język:

PL

Typ przedmiotu:

przedmiot modułu praktycznego

Przedmiot obieralny:

nie

Rok studiów, semestr:

rok II, semestr letni

Wymiar:

konwersatorium: 30 godz.

Punkty ECTS:

konwersatorium: 2

Forma zaliczenia:

konwersatorium: zaliczenie z oceną

Prowadzący:

konwersatorium: dr hab. Monika Golonka-Czajkowska;

Koordynator sylabusu:

dr hab. Monika Golonka-Czajkowska

Sylabus dostępny w ramach:

- [Etnografia Małopolski](#) [na kierunku:] [moduł turystyczny](#) (H_mp_t), studia drugiego stopnia (magisterskie uzupełniające), stacjonarne, I rok, semestr letni
  - [prowadzący konwersatorium:30h/zo/2ECTS]: dr hab. Monika Golonka-Czajkowska;
- [Etnografia Małopolski](#) [na kierunku:] [moduł turystyczny](#) (H_mp_t), studia pierwszego stopnia (licencjackie), stacjonarne, II rok, semestr letni
  - [prowadzący konwersatorium:30h/zo/2ECTS]: dr hab. Monika Golonka-Czajkowska;
- [Etnografia Małopolski](#) [na kierunku:] [Turystyka historyczna](#) (Th), studia pierwszego stopnia

(licencjackie), stacjonarne, I rok, semestr letni

- [prowadzący konwersatorium:30h/zo/2ECTS]: dr hab. Monika Golonka-Czajkowska;

Wymagania wstępne:

brak.

Cele:

Konwersatorium ma na celu zapoznanie studentów z wybranymi zjawiskami z zakresu kultury ludowej regionu Małopolski, które stanowią szczególną wartość z punktu widzenia jego dziedzictwa kulturowego i mogą być wykorzystane w projektach związanych z ochroną oraz promocją lokalnej kultury.

Treści kształcenia:

Teoretyczne wprowadzenie do etnografii Małopolski obejmuje wyjaśnienie podstawowych pojęć z zakresu etnografii i antropologii kulturowej, dostosowane do kompetencji i potrzeb uczestników zajęć. Na konkretnych przykładach omówione będą zagadnienia związane z tzw. tradycyjną kulturą materialną (architektura, strój, sztuka ludowa) oraz sferą zwyczajowo-obrzędową regionu, zwłaszcza terenu krakowskiego i szeroko pojętego Podhala.

Zostanie także zaprezentowana mapa najważniejszych obiektów zabytkowych i instytucji muzealnych, związanych z ochroną dziedzictwa kultury ludowej Małopolski oraz omówiony krytycznie kalendarz wydarzeń folklorystycznych w regionie.

Program konwersatorium obejmuje następujące zagadnienia:

- T_1. Wprowadzenie do etnografii Małopolski. Słownik podstawowych pojęć: kultura ludowa, kultura typu ludowego, folklor, folkloryzm, tradycja, tradycjonalizm.
- T_2. Zróżnicowanie etnograficzne i etniczne Małopolski – przeszłość i stan obecny.
- T_3. Typy gospodarki i ich wpływ na krajobraz kulturowy regionu.
- T_4. Kultura pasterska Małopolski – historia i współczesność.
- T_4.Ludowa architektura drewniana Małopolski . Obiekty in situ i skanseny. Inspiracje - styl zakopiański.
- T_5. Mała architektura sakralna w krajobrazie kulturowym Małopolski.
- T_6. Zwyczaje i obrzędy doroczne w kontekście zróżnicowania etnograficznego Małopolski.
- T_7. Zwyczaje i obrzędy rodzinne w kontekście zróżnicowania etnograficznego Małopolski.
- T_8. Strój ludowy – od ubioru do kostiumu. Zróżnicowanie regionalne w wieku XIX i stan współczesny.
- T_9. Wprowadzenie do sztuki ludowej Małopolski. Definicja pojęć: sztuka ludowa, styl ludowy, twórca ludowy.
- T_10. Malarstwo i grafika ludowa na terenie Małopolski. Malarstwo na szkle na Podhalu. Rzeźba ludowa - szlak Wojciecha Kułacha Wawrzyńcoka; ośrodek rzeźby ludowej w Paszynie.
- T_11. Od folkloru do folkloryzmu – ludowa kultura muzyczna i taneczna Małopolski.

Efekty kształcenia:

Po uzyskaniu zaliczenia student posiada:

E_1. wiedzę na temat wybranych zagadnień z zakresu etnografii Małopolski, niezbędną do wykonywania działań zawodowych ściśle powiązanych z misją historyka, świadomego wartości materialnego oraz duchowego dziedzictwa kulturowego regionu (P_W01)

E_2. posiada umiejętności skutecznego wykonywania zadań, zwłaszcza w zakresie rozpoznania i promocji materialnych oraz duchowych elementów dziedzictwa kulturowego regionu (P_U01)

E_3. jest przygotowany do pełnienia ról społecznych i wykonywania zawodów odpowiadających profilowi praktycznego modułu turystycznego (P_K01)

Metody i narzędzia dydaktyczne:

M_1. wykład konwersatoryjny

M_2. dyskusja problemowa

M_3. prezentacja multimedialna

M_4. pokaz filmowy

Sposoby sprawdzania i warunki zaliczenia:

Warunkiem otrzymania zalecenia jest:

W_1. Obecność na zajęciach (możliwe maksymalnie dwie nieobecności)

W_2. Aktywność – udział w dyskusjach problemowych; przygotowanie prezentacji w oparciu o wybrane teksty z listy lektur

W_3. Pisemny test zaliczeniowy na ocenę (w pierwszym tygodniu sesji egzaminacyjnej)

Uwaga! przystąpienie do testu zaliczeniowego jest możliwe tylko po spełnieniu warunków 1. i 2.

Lektury podstawowe:

- Fryś-Pietraszkowa E., Strój, [w:] Polska sztuka ludowa, red. E. Fryś-Pietraszkowa, A. Kunczyńska-Iracka, M. Pokropek, Warszawa 1988.
- Godula Róża, Od Mikołaja do Trzech Króli, Kraków 1994.
- Jackowski, Kultura ludowa - sztuka ludowa, Lud, t. 74, 1991.
- Janicka – Krzywda U., Patron - atrybut– symbol, Poznań 1993.
- Kantor R., Ubiór – strój – kostium. Funkcje odzienia w tradycyjnej społeczności wiejskiej w XIX i w początkach XX wieku na obszarze Polski, Kraków 1982.
- Kwaśniewicz K., Zwyczaje i obrzędy rodzinne, [w:] Etnografia Polski. Przemiany kultury ludowej, red. M. Biernacka, M. Frankowska, W. Paprocka, Wrocław 1981, t. 2, s. 89-126.
- Ogrodowska B, Polskie obrzędy i zwyczaje. Doroczne, Warszawa 2007.
- Stomma L., Antropologia kultury wsi polskiej XIX wieku, Warszawa 1986.
- Tomicki Ryszard, Religijność ludowa, [w:] Etnografia Polski. Przemiany kultury ludowej, red. M. Biernacka, M. Frankowska, W. Paprocka, Wrocław 1981, t. 2, s. 29-70.
- Pokropek M., Budownictwo ludowe w Polsce, Warszawa 1976.
- Słownik etnologiczny, red. Z. Staszczak, Warszawa 1987.
- Słownik folkloru polskiego, red. J. Krzyżanowski, Warszawa 1965.
- Święch J., Skanseny. Muzea na wolnym powietrzu w Polsce. Olszanica 1999.
- Uwagi o zagadnieniu tak zwanej współczesnej sztuki ludowej, „PSL”, R.29:1975, nr 3

Lektury uzupełniające:

- Bujak J., Pilichowska B., Lajkonik – dzieje i przemiany krakowskiego zwyczaju ludowego, „Zeszyty Naukowe UJ”. Prace Etnograficzne”, 1986, s. 21.
- Golonka-Czajkowska M., Malarstwo na szkłe w Europie, [w:] Obrazy na szkłe (XVIII - XIX wiek) w zbiorach Muzeum tatrzańskiego im. dra Tytusa Chałubińskiego, T. Jabłońska (red.), Zakopane, 1997, strony 49-93.
- Golonka-Czajkowska M., Podhalańskie malarstwo na szkłe – relikty i żywa wartość: dyskurs etnograficzny, "Rocznik Podhalański" T.VIII: 1997 - 2000, Zakopane: Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem, 2002, s. 71-109.
- Jabłońska T., Styl zakopiański Stanisława Witkiewicza, Olszanica: wyd. BOSZ 2008

- Olszewski Ł., Lajkonik. Legenda i tradycja, Kraków 2009.
- Pilichowska Bogdana, Rok obrzędowy na krakowskim Rynku w minionych stuleciach, [w:] Kraków. Przestrzenie kulturowe, red. J. Bujak, A. Zambrzycka-Steczkowska, R. Godula, Kraków 1993, s. 27-50.
- Kornecki M., Gotyckie kościoły drewniane na Podhalu, Kraków 1987.
- Kożuch B. Pobiegły E., Stroje krakowskie, Kraków 2004.
- Kroh A., Paszyński ośrodek plastyki ludowej, „PSL”, R. 39: 1975, nr 1-2.
- Kroh A. Współczesna rzeźba ludowa Karpat Polskich, Wrocław 1979.
- Krzysztofowicz S., Upadek Chrystusa pod Krzyżem - źródła ikonograficzne i ich interpretacja w sztuce ludowej, „PSL”, R. 24:1970, nr 2
- Kunczyńska A., Chrystus Frasobliwy w polskiej rzeźbie ludowej, „PSL”, R.14:1960, nr 4.
- Kunczyńska – Iracka A., Chrystus Frasobliwy i jego miejsce w tradycyjnej religijności ludowej, „PSL”, R. 34:1980, nr 3 – 4
- Kubiakowie I., K., Misterium Męki Pańskiej w Kalwarii Zebrzydowskiej, „PSL”, R. 32:1978, nr 3-4, s. 143-160.
- Kwaśniewicz K., Zwyczaje doroczne, [w:] Podhale. Tradycja we współczesnej kulturze wsi, red. D. Tylkowa, Kraków 2000, s. 349-384.
- Łopuszańska I., „Puchery”, „Rocznik Muzeum Etnograficznego w Krakowie”, t.1, s. 129-140.
- Madonna w dawnej polskiej sztuce ludowej, „PSL”, R. 42:1988, nr 4.
- Pasterstwo Tatr Polskich i Podhala, red. W. Antoniewicz, t..VII, Wrocław 1967.
- Reinfuss R., Atlas polskich strojów ludowych Górali Szczawnickich, Lublin 1949.
- Seweryn T., Kapliczki i krzyże przydrożne w Polsce, Warszawa 1958.
- Seweryn T., Ludowe stroje krakowskie i ich krój, Kraków 1930.
- Seweryn T., Tradycje i zwyczaje krakowskie, Kraków 1961.
- Starek E., Atlas polskich strojów ludowych. Strój orawski, Wrocław 1966.
- Starek E., Atlas polskich strojów ludowych. Strój spiski, Poznań 1956.
- Szałapak A., Szopki krakowska jako zjawisko folkloru krakowskiego na tle szopki europejskiej. Studium historyczno-etnograficzne, Kraków 2012.
- Szurmiak-Bogucka A., Muzyka i taniec ludowy, [w:] Zakopane. Cztery lata dziejów, red. I. Dudkowa, Kraków 1991, T.1, s. 694-711.
- Trebunia-Staszal S., Śladami podhalańskiej mody. Studium z zakresu historii stroju górali podhalańskich, Kościelisko 2007.
- Wielek J., Atlas polskich strojów ludowych. Strój Górali Łąckich, Wrocław 1999.
- Wielek J., Atlas polskich strojów ludowych. Strój Lachów Limanowskich, Wrocław 1988.
- Wójcik H., Pierniki odpustowe w południowej Małopolsce, „PSL” R. 20:1966, nr 3-4, s. 203-215.
- Zinkow J., Krakowskie podania, legendy i zwyczaje. Fikcja-mity-historia, Kraków 2007.

Uwagi: